

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР ДО СТАТТІ 369-3 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ “ПРОТИПРАВНИЙ ВПЛИВ НА РЕЗУЛЬТАТИ ОФІЦІЙНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ”



Задоя Костянтин Петрович

кандидат юридичних наук

доцент кафедри кримінального права та кримінології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Причини криміналізації так званої корупції в спорті. 3 листопада 2015 року Верховна Рада України прийняла Закон України “Про запобігання впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційних правопорушень” № 743-VIII (далі — Закон № 743-VIII), який передбачає систему різного роду заходів з протидії корупції у сфері спорту, у тому числі — доповнення Кримінального кодексу України (далі — КК) статтею 369-3, що встановлює відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань.

Доцільність такого кроку законодавця видається досить очевидною. По-перше, на момент ухвалення зазначеного закону положення кримінального законодавства відзначались фрагментарністю в частині криміналізації проявів корупції у сфері спорту. Зокрема, положення ст.ст. 368-3 КК потенційно могли бути застосовані до випадків підкупу різноманітних спортивних функціонерів (зокрема, службових осіб спортивних федерацій, спортивних клубів) за вчинення або невчинення ними певних дій, які б дозволили впливати на результати спортивних змагань; положення ст. 354 КК — до випадків підкупу спортсменів, які перебувають у трудових правовідносинах з певною юридичною особою, тобто є її працівниками підприємства, установи чи

організації, або ж до арбітрів спортивних змагань, що діють на підставі договорів про надання послуг з відповідними юридичними особами, тобто є особами, які працюють на користь підприємства, установи чи організації. З іншого боку, жодне положення КК раніше не охоплювало, наприклад, підкупу спортсменів, які не перебувають у трудових правовідносинах з певною юридичною особою, або підкупу власників спортивних клубів чи підкупу батьків неповнолітніх спортсменів.

По-друге, у 2014 році було відкрито для підписання Конвенцію Ради Європи проти маніпуляцій у сфері спорту, яка у тому числі містить положення щодо криміналізації деяких типів корупційної поведінки. Попри те, що цей договір поки не набрав чинності (цей момент настане після його ратифікації щонайменше п'ятьма державами-учасницями), можна констатувати, що протидія корупції у сфері спорту перебуває у фокусі уваги європейської спільноти.

По-третє, необхідність у доповненні КК спеціальними антикорупційними положеннями у сфері спорту можна пояснити низкою резонансних розслідувань, які останнім часом проводились міжнародними та українськими спортивними організаціями щодо фактів корупції у вітчизняному спорті (зокрема, футболі).

Особливості змісту кримінально-правових заборон, передбачених ст. 369-КК. Стаття 369-3 КК встановлює кримінальну відповідальність за два окремі (автономні) типи суспільно небезпечної поведінки: 1) вплив на результати офіційних спортивних змагань та одержання внаслідок таких діянь вигоди (ч.ч. 1, 2 статті); 2) порушення заборони розміщення ставок на спорт (ч. 3 статті)⁷.

Такий підхід зумовлює й особливості співвідношення між юридичними складами злочинів (далі — ЮСЗ), передбаченими ст. 369-3 КК: 1) ЮСЗ, передбачені ч. 1 ст. 369-3 та ч. 2 ст. 369-3 КК, є один відносно іншого *основним та кваліфікованим*; 2) ЮСЗ, передбачений частиною третьою цієї статті є *абсолютно “самостійним”* по відношенню до інших ЮСЗ та не може вважатись основним чи кваліфікованим (особливо кваліфікованим щодо них).

Вплив на результати офіційних спортивних змагань та одержання внаслідок таких діянь вигоди як перший тип суспільно небезпечної

⁷ У зв'язку з цим назва ст. 369-3 КК видається неточною, оскільки не охоплює тип поведінки, криміналізований у частині третій цієї статті.

поведінки, за який встановлено відповідальність у ст. 369-3 КК, може, як впливає з його *potenjuris*, виявлятися у двох **формах вчинення злочину**: 1) вплив на результати офіційних спортивних змагань; 2) одержання внаслідок таких діянь неправомірної вигоди.

Вплив на результати офіційних спортивних змагань з огляду на зміст ч. 2 ст. 9 Закону “Про запобігання впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційних правопорушень” являє собою діяння, спрямоване на некоректні зміни ходу спортивного змагання чи його результату шляхом повного або часткового виключення непередбачуваного характеру змагань і досягнення наперед визначеного їх наслідку⁸.

При цьому під *некоректними змінами ходу спортивного змагання чи його результату* слід розуміти такі дії чи бездіяльність спортсменів, осіб допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, або посадових осіб у сфері спорту, що: 1) завідомо порушують правила змагань або ж не порушують їх, але не продиктовані їх природним ходом чи медичними показниками; та 2) були заздалегідь, тобто до початку спортивних змагань (чи їх окремого етапу), обумовлені з особою, що вчиняє вплив на результати офіційних спортивних змагань.

Виключення непередбачуваного характеру змагань і досягнення наперед визначеного їх наслідку може стосуватись:

1) загального результату змагання чи його складової (наприклад, поразка команди у футбольному матчі; перемога певної команди у баскетбольному турнірі);

2) результату окремої команди спортсменів (наприклад, дискваліфікація внаслідок порушення правил в естафеті з бігу) чи окремого спортсмену (наприклад, останнє місце спортсмена у змаганнях з плавання);

3) окремих фактів, які фіксуються в офіційному протоколі змагань відповідно до його правил (наприклад, вилучення з поля гравця у футбольному матчі; рахунок боксерського поєдинку).

Злочин, передбачений ч. 1 ст. 369-3 КК, якщо його було вчинено у першій формі, слід вважати *закінченим*, з моменту здійснення особою відповідного впливу, незалежно від того, чи були у подальшому реально змінені хід змагань

⁸ Відповідно до цього положення закону іманентною ознакою впливу на результати офіційних спортивних змагань є мета одержання неправомірної вигоди, проте у тексті ч. 1 ст. 369-3 КК, вона сформульована законодавцем як “зовнішня” щодо впливу.

або їх результат, та чи був хоча б частково виключений їх непередбачуваний характер і досягнутий наперед визначений наслідок⁹

Під наведену вище дефініцію впливу на результати офіційних спортивних змагань не підпадає доволі поширена у вітчизняному спорті практика матеріального стимулювання спортсменів з іншого спортивного клубу за досягнення ними певного позитивного результату під час спортивних змагань з третім конкурентом (суперником). Подібні випадки не можуть кваліфікуватись за ч. 1 ст. 369-3 КК, оскільки таке матеріальне стимулювання не може вважатись спрямованим на некоректну зміну ходу змагань чи їх результату.

У ч. 1 ст. 369-3 КК встановлено кримінальну відповідальність за вплив на результати не будь-яких, а лише офіційних спортивних змагань, під якими у ст. 1 Закону “Про запобігання впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційних правопорушень” розуміються спортивні змагання, передбачені Єдиним календарним планом фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів України, що проводяться уповноваженим організатором спортивних змагань з метою визначення переможців згідно з правилами спортивних змагань для відповідного виду спорту, визнаного в Україні, та положенням (регламентом) про дане змагання¹⁰.

За змістом кримінального закону вплив на результати офіційних спортивних змагань може вчинятись шляхом *вичерпного переліку способів*, а саме — шляхом підкупу, примушування, підбурювання чи вступу в змову.

Під *підкупом* у ч. 1 ст. 369-3 КК слід розуміти: 1) надання грошей, цінних паперів, іншого майна, послуг майнового характеру, інших зисків і переваг¹¹ за

9 Такий висновок випливає з того, що відповідно до ч. 2 ст. 9 Закону “Про запобігання впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційних правопорушень” вплив на результати офіційних спортивних змагань характеризується як спрямований на зміну ходу змагань чи їх результату, а не такий, що реально призвів до цього.

10 Відсилка до Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів України видається неоднозначною. Наприклад, до такого плану на 2015 рік включено низку міжнародних змагань, місце проведення яких знаходиться закордоном, однак при цьому ж у ньому не згадуються змагання Ліги чемпіонів чи Ліги Європи УЄФА, в яких беруть участь українські футбольні клуби, при тому, що окремі матчі цих змагань відбуваються на території України. Інший приклад — до вказаного плану включено лише чемпіонат України з футболу між командами Прем'єр-ліги, а чемпіонати між командами першої та другої ліг — ні. Отже, складається враження, що визначення офіційних спортивних змагань через відсилку до Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів України суттєво обмежуватиме антикорупційний потенціал норм-заборон, передбачених ст. 369-3 КК.

11 Перелік предметів, що можуть використовуватись для підкупу іншої особи, сформульовано з огляду на термінологію п. 2) ч. 3 ст. 8 Закону “Про запобігання впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційних правопорушень”, в якому характеризуються блага, якими можуть підкуповуватись спортсмени, особи допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, посадові особи у сфері спорту.

вчинення або невчинення дії, що може забезпечити некоректні зміни ходу спортивного змагання чи його результату шляхом повного або часткового виключення непередбачуваного характеру змагання і досягнення наперед визначеного його наслідку (*активний підкуп*); 2) одержання зазначених предметів за вчинення або невчинення зазначених дій (*пасивний підкуп*).

Оскільки вплив на результати офіційних спортивних змагань як суспільно небезпечне діяння характеризується спрямованістю на зміну ходу змагань чи їх результату, підкуп не може полягати у подяці спортсменові, особі допоміжного спортивного персоналу, яка бере участь у спортивному змаганні, або посадовій особі у сфері спорту, якщо домовленість про надання та одержання певних благ була досягнута після того, коли вже настав бажаний для їх надавача результат спортивних змагань.

Примушування особи як спосіб впливу на результати офіційних спортивних змагань полягає в (а) пред'явленні до потерпілого вимоги вчинити певні дії, що здатні забезпечити некоректні зміни ходу спортивного змагання чи його результату шляхом повного або часткове виключення непередбачуваного характеру змагань і досягнення наперед визначеного їх наслідку, (б) поєднаній із застосуванням до потерпілого фізичного насильства, знищенням чи пошкодженням належного їй майна, погрозами застосувати фізичне насильство, знищити або пошкодити його майно, іншими погрозами.

Потерпілим від впливу на результати офіційних спортивних змагань, вчиненого шляхом примушування, може бути спортсмен, особа допоміжного спортивного персоналу, яка бере участь у спортивному змаганні, або посадова особа у сфері спорту¹².

Доволі проблемним виглядає зміст такого способу вчинення впливу на результати офіційних спортивних змагань як *підбурювання*¹³. Видається, що під

12 Такий висновок випливає із системного тлумачення ч. 1 ст. 369-3 КК та ч. 2 ст. 17 Закону № 743-VIII.

13 По-перше, з огляду на зміст ч. 4 ст. 27 КК підбурювання як діяння, що вчиняється співучасником злочину, полягає у схиланні іншого співучасника до вчинення злочину. При чому таке діяння має "результативний" характер, оскільки дієслово "схилила" вказує на те, що інший співучасник висловив згоду взяти участь у вчиненні злочину. У тексті ч. 1 ст. 369-3 КК поняття "підбурювання", очевидно, має тлумачитись з урахуванням змісту ч. 4 ст. 27 КК, однак при цьому слід мати на увазі й особливості змісту положення Особливої частини Кодексу, в якому це поняття передбачене. Оскільки законодавець визнав вступ у змову способом впливу на результати офіційних спортивних змагань, відмінним від підбурювання, останнє у контексті ч. 1 ст. 369-3 КК, очевидно, має розумітись як діяльність, що не стала результативною з точки зору схилання іншої особи вчинити певні дії необхідні для впливу на результати офіційних спортивних змагань. Якщо ж переконання стало результативним, скоєне слід кваліфікувати як вплив на результати офіційних спортивних змагань, вчинений шляхом вступу у змову. По-друге, через те, що ознаки "примушування", "підкуп" та "підбурювання" передбачені у ч. 1 ст. 369-3 КК як альтернативні, кожна з них має розглядатись як така,

ним слід розуміти безрезультатне умовляння, переконання іншої особи, віддання їй наказу чи схиляння її будь-яким іншим (окрім примушування та підкупу у розумінні ч. 1 ст. 369-3 КК) чином до вчинення дій, що здатні забезпечити некоректні зміни ходу спортивного змагання чи його результату шляхом повного або часткове виключення непередбачуваного характеру змагань і досягнення наперед визначеного їх наслідку.

Підбурювання може бути спрямоване на спортсмена, особу допоміжного спортивного персоналу, яка бере участь у спортивному змаганні, або посадову особу у сфері спорту¹⁴.

Під *вступом* у змову слід розуміти досягнення домовленості між кількома суб'єктами злочину щодо вчинення дій, які здатні забезпечити некоректні зміни ходу спортивного змагання чи його результату шляхом повного або часткове виключення непередбачуваного характеру змагань і досягнення наперед визначеного їх наслідку. У тому числі, така домовленість може передбачати надання одним суб'єктом та одержання іншим неправомірної вигоди¹⁵.

Щонайменше одним із учасників змови стосовно результатів офіційного спортивного змагання повинен бути спортсмен, особа допоміжного спортивного персоналу, яка бере участь у спортивному змаганні, або посадова особа у сфері спорту¹⁶.

Дії осіб, які вступили у змову стосовно результатів офіційного спортивного змагання, слід кваліфікувати за ч. 1 ст. 369-3 КК незалежно від їх ролі у реалізації досягнутої домовленості. Додаткове посилення на ст. 27 КК у даному випадку не потрібне, оскільки вступ у змову для вчинення відповідних дій вже визнається законодавцем злочином *sui generis*.

З *суб'єктивної* сторони вплив на результати офіційних спортивних змагань характеризується *прямим умислом*, а також *метою* одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи. Під останньою слід розуміти

щомає зміст, який відрізняється від змісту інших ознак. Тобто, підбурювання як спосіб впливу на результати офіційних спортивних змагань не може полягати у примушуванні чи підкупі іншої особи в розумінні ч. 1 ст. 369-3 КК.

14 Такий висновок випливає із системного тлумачення ч. 1 ст. 369-3 КК та ч. 2 ст. 17 ЗУ ч. 2 ст. 17 Закону № 743-VIII.

15 В принципі, подібну домовленість можна охоплювати й ознакою “підкуп”, якщо тлумачити останню широко, а саме — охоплюючи нею не лише підкуп у буквальному сенсі цього слова, тобто надання та одержання відповідних благ, але й, відповідно, визнаючи активним підкупом також і пропозицію та обіцянку благ, а пасивним підкупом — у тому числі й прийняття пропозиції та обіцянки благ і прохання їх надати.

16 Такий висновок випливає із системного тлумачення ч. 1 ст. 369-3 КК та ч. 2 ст. 17 ч. 2 ст. 17 Закону № 743-VIII.

прагнення особи одержати для себе чи для третьої особи грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру¹⁷. При чому зазначена мета являє собою прагнення особи набути неправомірну вигоду для себе чи для третьої особи як в результаті її погодженого переходу від іншого суб'єкта (як винагороду за вчинений вплив на результати офіційних спортивних змагань), так і без нього (наприклад, як виграшу від розміщення ставок на спорт)¹⁸.

Суб'єкт впливу на результати офіційних спортивних змагань з огляду на примітку ст. 369-3 КК є загальним¹⁹, окрім випадку, коли такий вплив здійснюється шляхом підкупу. В останньому випадку суб'єкт активного підкупу є загальним, а суб'єкт пасивного підкупу є спеціальним — спортсмен, особа допоміжного спортивного персоналу, яка бере участь у спортивному змаганні, або посадова особа у сфері спорту²⁰. Відповідно до ст. 1 Закону № 743-VIII належить розуміти під:

17 У чинному кримінальному законі існує відразу декілька дефініцій неправомірної вигоди (примітка ст. 160, п. 2 примітки ст. 354, примітка ст. 364-1 КК). При цьому зазначені дефініції є різними за своїм змістом, а в ст. 369-3 КК відсутня відсилка до жодної з них. Видається, що найбільш прийнятний варіант розуміння даного поняття у коментованій статті передбачає звернення до примітки ст. 364-1 КК, оскільки це положення, порівняно з іншими, відзначається найбільшою універсальністю — поширюється на найбільш широке коло статей кримінального закону.

18 Потенційно мета одержання неправомірної вигоди може тлумачитись і більш вузько — як прагнення одержати від іншої особи заздалегідь обумовлену чи не обумовлену неправомірну вигоду. Тобто, одержання неправомірної вигоди у такому випадку тлумачиться у системному зв'язку зі ст.ст. 354, 368, 368-3, 368-4, 369-2 КК. Однак, як видається, подібна інтерпретація мети одержання неправомірної вигоди перебуватиме у суперечності із змістом впливу на результати офіційних спортивних змагань, для якого “взаємодія” особи, яка пропонує (обіцяє) надати неправомірну вигоду, та особи, що приймає таку пропозицію (обіцянку) не є обов'язковою.

19 Питання про суб'єкта злочину вирішено у ст. 369-3 КК відверто недолуго. Так, примітка до цієї статті містить загальну вказівку на те, що “суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені в частині другій статті 17 Закону України “Про запобігання впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційних правопорушень”. В останньому положенні, у свою чергу, розмежовуються три групи осіб: 1) особи, вказані в частині третій статті 6 Закону № 743-VIII, які вчинили корупційне правопорушення (спортсмени, особи допоміжного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, посадові особи у сфері спорту, що порушили антикорупційну вимогу додержання правил чесної гри); 2) особи, які порушили заборону, встановлену в частині четвертій статті 8 цього Закону № 743-VIII (спортсмени, особи допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, посадові особи у сфері спорту, що порушили антикорупційну заборону розміщати ставки на спорт щодо результатів офіційного спортивного змагання, в якому вони (їх команда) беруть участь); 3) особи, які примушували чи підбурювали їх до цих правопорушень або вступили з ними у змову. Лише з огляду на об'єктивний зміст впливу на результати офіційних спортивних змагань та з урахуванням того, що за порушення заборони щодо розміщення ставок на спорт встановлено кримінальну відповідальність ч. 3 ст. 369-3 КК, можна зробити висновок, що суб'єктами впливу на результати змагань можуть бути особи, зазначені вище у пунктах (1) та (3). При чому вплив, який здійснюється шляхом примушування, підкупу чи вступу у змову, очевидно, може вчинятись і першими, і другими особами. Отже, у такі способи злочин може вчинятись загальним суб'єктом.

20 У ч. 2 ст. 17 ЗУ Закону № 743-VIII не згадуються особи, які вчинили підкуп осіб, зазначених у ч. 3 ст. 6 чи ч. 4 ст. 8 цього ж Закону (на відміну від осіб, які вчинили примушування, підбурювання чи вступ у змову), з чого начебто випливає, що суб'єкт впливу на результати офіційних спортивних змагань шляхом підкупу є

а) *спортсменами* — фізичних осіб, які систематично займається певним видом (видами) спорту, визнаним в Україні, та бере участь у спортивних заходах;

б) *особами допоміжного спортивного персоналу* — тренерів, наставників, менеджерів, агентів, співробітників команди, офіційних осіб команди, медичний та інший персонал, що обслуговує або лікує спортсменів, які беруть участь або готуються для спортивних змагань;

в) *посадовими особами у сфері спорту* — власників, акціонерів, керівників чи співробітників юридичної особи, які організують і сприяють спортивні змагання, а також осіб, уповноважених на проведення офіційного спортивного змагання; керівників і співробітників міжнародної спортивної організації, інших компетентних спортивних організацій, що визнають змагання.

Одержання неправомірної вигоди для себе чи для третьої особи внаслідок впливу на результати офіційних спортивних змагань являє собою набуття у володіння неправомірної вигоди (щодо змісту цього поняття — див. вище): 1) переданої іншою особою як винагороди за вчинення одержувачем впливу на результати офіційних спортивних змагань; 2) одержаної внаслідок здійснення такого впливу (зокрема, як виграш від ставок на спорт).

Злочин у даній формі вчиняється виключно з *прямим умислом*.

Суб'єкт одержання неправомірної вигоди для себе чи для третьої особи внаслідок впливу на результати офіційних спортивних змагань є загальним. Дії спортсмена, особи допоміжного спортивного персоналу, яка бере участь у спортивному змаганні, або посадової особи у сфері спорту, що вчинили вплив на результати офіційних спортивних змагань шляхом пасивного підкупу не

спеціальним — тобто, суб'єктом і активного, і пасивного підкупу мають визнаватись виключно спортсмени, особи допоміжного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, та посадові особи у сфері спорту. Однак таке тлумачення ч. 1 ст. 369-3 КК мало б наслідком досить дивний status quo, за якого одна частина загалом подібних кримінально-правових ситуацій мала б кваліфікуватись за ч. 1 ст. 369-3 КК, а друга — відповідно до інших положень кримінального закону (ст.ст. 354, 368, 368-3, 369 КК) або ж взагалі не визнаватись злочинами (наприклад, підкуп спортсмена, що не є працівником підприємства, установи чи організації, особою, яка сама не є спортсменом, особою з числа допоміжного персоналу або посадовою особою у сфері спорту). Таким чином, тлумачення ч. 1 ст. 369-3 КК в частині криміналізації впливу на результати змагань шляхом підкупу повинно мати цільовий та контекстуальний характер. Оскільки вплив у всі інші способи, передбачені ч. 1 ст. 369-3 КК, може вчинятись загальним суб'єктом злочину, відповідно й підкуп в активній формі також слід вважати таким, що може вчинятись будь-якою особою. Однак, з іншого боку, суб'єктом пасивного підкупу має визнаватись виключно спеціальний суб'єкт — спортсмен, особа допоміжного персоналу, яка бере участь у спортивному змаганні, посадова особи у сфері спорту. У протилежному випадку (якщо і суб'єктом пасивного підкупу визнавати будь-яку особу) вчинений підкуп не можна характеризувати як такий, що перебуває у зв'язку із ходом чи результатами офіційного спортивного змагання.

потребують додаткової оцінки ще й як одержання неправомірної вигоди для себе.

Кваліфікуючими ознаками впливу на результати офіційних спортивних змагань або одержання внаслідок таких діянь неправомірної вигоди для себе чи третьої особи є: 1) вчинення таких дій стосовно офіційних спортивних змагань неповнолітніх; 2) вчинення таких дій повторно.

Під *офіційними спортивними змаганнями неповнолітніх* слід розуміти такі офіційні спортивні змагання, у яких беруть участь виключно спортсмени, що не досягли 18 років²¹.

Щодо змісту ознаки “*вчинення злочину повторно*” — див. ч. 1 ст. 32 КК. Хоча ця кваліфікуюча ознака, “прив'язана” лише до дій, передбачених ч. 1 ст. 369-3 КК, останні з огляду на зміст ч. 1 ст. 32 КК мають визнаватись вчиненими повторно, і якщо їм передувало вчинення злочину, ЮСЗ якого передбачений ч. 3 ст. 369-3 КК.

Якщо вплив на результати офіційних спортивних змагань шляхом примушування вчиняється службовою особою чи службовою особою юридичної особи приватного права, за наявності достатніх для цього підстав, дії особи мають додатково кваліфікуватись за відповідним положенням ст.ст. 364 або 364-1 КК.

Підкуп спортсмена, особи допоміжного спортивного персоналу, яка бере участь у спортивному змаганні, посадової особи у сфері спорту кваліфікується лише за відповідною частиною статті 369-3 КК та не потребує додаткової оцінки за ст.ст. 354, 368, 368-3, 369 КК: оскільки передбачені цими положеннями закону склади злочинів є суміжними.

Якщо вплив на результати офіційних спортивних змагань, вчинений шляхом примушування, полягав в умисному завданні потерпілому тілесних ушкоджень, погрозі вбивством чи інших діяннях, які в поєднанні з відповідними обставинами, утворюють склад злочину іншого виду, скоєне слід кваліфікувати за правилами сукупності злочинів — див. абз. 1 п. 10 постанови Пленуму ВСУ “Про практику застосування судами кримінального

21 Дана кваліфікуюча ознака сформульована законодавцем вельми неоднозначно, враховуючи те, що вікові обмеження щодо участі у відповідному спортивному змаганні нерідко встановлюються у спосіб, що допускає участь у них як неповнолітніх, так і повнолітніх осіб за правом України. Наприклад, змагання, в яких можуть брати участь особи віком до 19 чи до 21 року. De lege ferenda коректніше було б вести мову про змагання за участю неповнолітніх.

законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки”.

Порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням, як другий тип суспільно небезпечної поведінки, криміналізований на рівні ст. 369-3 КК, являє собою злочин з матеріальним складом.

Суспільно небезпечне діяння полягає у порушенні заборони щодо розміщення ставок на спорт, передбаченої ч. 4 ст. 8 Закону № 743-VIII, тобто в розміщенні суб'єктом злочину ставок на змагання, в якому він або його команда бере участь.

При цьому *під ставками на спорт* відповідно до ст. 1 Закону № 743-VIII слід розуміти будь-яке парі із залученням грошових ставок в очікуванні виграшу у грошовому вираженні з урахуванням майбутнього і невизначеного перебігу подій, пов'язаних з офіційним спортивним змаганням та його результатами

Обов'язковою ознакою складу злочину, ЮСЗ якого передбаченого ч. 3 ст. 369-3 КК, є *одержання неправомірної вигоди*, розмір якої перевищує двадцять мінімальних заробітних плат. Таким чином, для цілей ч. 3 ст. 369-3 КК поняття “неправомірної вигоди” набуває вужчого змісту та не охоплює вигоди немайнового характеру.

Злочин у даній формі вчиняється виключно з *прямим умислом*.

Суб'єктом злочину є спортсмени, особи допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, посадові особи у сфері спорту²².

Порушення заборони розміщення ставок на спорт як вид злочину, відповідальність за який передбачена ч. 3 ст. 369-3 КК, слід *відмежовувати від адміністративного правопорушення*, складу якого передбачено ст. 172-9-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (“Порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням”). Критерієм розмежування є розмір одержаної від розміщення ставок неправомірної вигоди — за умови, що він не

22 Такий висновок впливає із системного тлумачення примітки ст. 369-3 КК та ч. 2 ст. 17 ЗУ Закону № 743-VIII.

перевищуєдвадцяти мінімальних зарплат, скоєне слід кваліфікувати як адміністративний проступок²³.

Якщо у поведінці особи одночасно вбачаються ознаки ЮСЗ, передбачених ч.ч. 1, 2 ст. 369-3 та ч. 3 ст. 369-3 КК, скоєне слід кваліфікувати за сукупністю злочинів²⁴.

Стаття присвячена проблемам кримінальної відповідальності за вплив на результати офіційних спортивних змагань. Аналізуються об'єктивні та суб'єктивні ознаки складу цього злочину, а також вирішуються окремі проблеми кваліфікації.

Ключові слова: корупція; спортивні змагання; підкуп, примушування; змова; підбурювання.

Статья посвящена проблемам уголовной ответственности за влияние на результаты официальных спортивных соревнований. Анализируются объективные и субъективные признаки состава этого преступления, а также решаются отдельные проблемы квалификации.

Ключевые слова: коррупция; спортивные соревнования; подкуп, принуждение; сговор; подстрекательство.

The article deals with the problems of criminal liability for illegal influence on results of the official sports competitions. In the research are analyzed the objective and subjective elements of the offense, and resolved some problems of legal qualification.

23 Зміст об'єктивної сторони адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 172-9-1 КАП та злочину, передбаченого ч. 3 ст. 369-3 КК, викладений за допомогою відмінних формулювань. У першому положенні йде мова про “порушення заборони розміщення ставок на спорт заінтересованими сторонами офіційного спортивного змагання, в якому вони беруть участь”, а в другому — про “порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням”.

Втім, у назві ст. 172-9-1 КАП фігурує друге, а не перше із наведених формулювань. Разом із суміжними кількісними характеристиками одержаної неправомірної вигоди це вказує на те, що і в ч. 1 ст. 172-9-1 КАП, і в ч. 3 ст. 369-3 КК встановлюється відповідальність за одне й те саме діяння — розміщення ставок на спорт особами, яким це заборонено Законом “Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань”, — а диференціацію юридичної відповідальності забезпечують спричинені особою наслідки.

24 Хоча і ч.ч. 1, 2 ст. 369-3, і ч. 3 ст. 369-3 КК можуть охоплювати одержання виграшу від ставок на спорт, тим не менш видається, що за умови, коли такому виграшу передував вплив на результати офіційних спортивних змагань та одночасно із цим мало місце порушення обмежень щодо розміщення ставок, особа тим самим посягає відразу на дві кримінально-правові заборони, а отже — її дії мають кваліфікуватись як ідеальна сукупність злочинів.

Keywords: *corruption; sports competitions; bribery, coercion; conspiracy; incitement.*